

Het is een discussie die niet voorbijgaat aan landgoed Twickel. Hoe geven we vorm aan de energietransitie. Windmolens en zonneparken hebben onvermijdelijk invloed op het landschap. Gedeputeerde Hester Maij van de provincie Overijssel waakt voor overhaaste besluiten. “Ik roep iedereen op om te kijken naar de lange termijn.”

Hester Maij: “Overheden moeten besturen met een grote B.”

Gedeputeerde Maij wil het landschap niet onnodig pijn doen

AUTEUR
Martin Steenbeeke

ACTUEEL

Het wordt ‘landschapspijn’ genoemd; de plaatsing van windmolens en zonneparken. Om aan de nationale doelstelling te voldoen om in 2050 energieneutraal te zijn, moeten er alleen al in Twente zo’n 300 windturbines of 3400 hectare zonneparken worden gerealiseerd. Dit vraagt veel ruimte en heeft onvermijdelijk impact op het aanzien van het landschap. De vraag is hoeveel? Wat is wel aanvaardbaar en wat niet? “Wij vinden het belangrijk dat het landschap behouden blijft”, stelt gedeputeerde Hester Maij (Landbouw, Natuur en Cultuur). Uitgangspunt is dat zonnepanelen eerst op daken worden geplaatst, vervolgens op braakliggende industriegrond en pas daarna in landelijk gebied.

Windmolens zijn niet toegestaan in gebieden die onderdeel zijn van het Natuurnetwerk Nederland (een keten van bestaande en nieuwe natuurgebieden zoals de Nationale Parken en Natura 2000 gebieden) en waardevolle landschappen als de IJsseldelta en Noordoost-Twente. Wat gedeputeerde Maij betreft horen daar ook landgoederen als Twickel bij. “Plekken waar de historie, cultuur en natuur samen gaan, moet je koesteren. Daar moet je windturbines echt niet willen.” Voor grootschalige windenergieprojecten zijn in Overijssel voorkeursgebieden aangewezen (ten noorden van de Vecht, tussen Staphorst en Zwolle en de omgeving Hardenberg). “Daar is het relatief open en waait het ook het hardst”, verklaart Maij. “Maar ook daar moeten de normale vergunningprocedures worden doorlopen.”

De praktijk is dat buiten deze zoekgebieden en de genoemde kwetsbare landschappen

verschillende particuliere initiatieven opborrelen, al dan niet gestimuleerd door gemeenten die hun eigen duurzaamheidsdoelstellingen willen halen. Eén zo’n initiatief is de plaatsing van twee 200 meter hoge windturbines aan de rand van landgoed Twickel, vlak naast de snelweg A35. Het plan stuit op verzet van omwonenden, inwoners van Borne en landgoed Twickel. Maij is ook tegen windmolens op deze locatie. “Waarom moet het daar? Als je het al op zo’n plek wilt, moet je het er minimaal met zijn allen over eens zijn. Het lijkt er niet op dat dit hier gaat gebeuren. Zoals de discussie hier wordt gevoerd, moet je niet willen. Dit maakt duidelijk waarom regie van de overheid nodig is, zodat de belangen van alle betrokkenen worden meegenomen.”

Zonnepanelen op een stal in Twickel.

Rijksadviseur Berno Strootman en rentmeester Mooiweer vinden dat bij gebrek aan regie van de overheid het landschap dreigt te verrommelen. Deelt u die mening?

“Op een aantal plekken gebeurt dat zeker. Daarom hebben wij die voorkeursgebieden aangewezen en maak je duidelijk dat niet alles overal is toegestaan. Overigens wordt dat na de komende Statenverkiezingen wel een discussiepunt, dus ik roep natuurliefhebbers op om zich wel te laten horen.”

Over sturing van de overheid gesproken. Over de windmolens bij Twickel neemt de gemeente Hof van Twente geen standpunt in, zolang er geen vergunningen zijn aangevraagd.

“Ik snap het formeel gezien maar ik denk dat het beter is als de overheid sneller de regie neemt. In deze grote dossiers moet je besturen met een grote B, eerlijk en duidelijk zijn. Dit is in brede zin een enorm planologisch vraagstuk en daar kun je geen afwachtende houding aannemen.”

Want niet alleen de duurzame energievoorziening vraagt ruimte, ook de extensivering van de landbouw, de aanleg van nieuwe natuur en de woningbehoefte doen dat. Het plaatst de overheid en de samenleving voor een dilemma, stelt Maij. “Er is sprake van een toenemende druk op het landschap en daarom moeten we ons goed afvragen wat we wel én niet willen.” De discussie wordt bemoeilijkt omdat de verschillende opgaven niet parallel lopen qua tijd; de energieopgave loopt voorop. Maar Maij waarschuwt om te snel de kostbare ruimte te bestemmen voor de opwekking van duurzame energie. “Als wij voor de energietransitie te gemakkelijk kiezen voor het landschap, halen wij die andere doelen niet.” Ze ziet gemeenten toestemming verlenen om agrarische gronden te gebruiken voor zonneweides, maar die panelen moeten volgens haar bij voorkeur op daken worden geplaatst. “Daar is in principe plek zat en als dat niet volstaat moeten we kijken naar het landschap, maar dan wel in samenspraak met inwoners.”

De aanleg van windmolens en zonneweides leidt vaak tot verdeeldheid. Bijna elk initiatief kan rekenen op tegenacties van verontruste omwonenden. “Ik snap dat heel goed. Ik vind windturbines ook niet mooi en zou ze ook niet naast mijn woning willen. Zonnenvelden worden bovendien voor een beperkte periode gerealiseerd. Maar waar laten we ze na tien jaar? Wie breekt ze af en hoe ziet de grond er dan uit?” Al die kritische vragen moeten volgens Maij in samenspraak met de omgeving worden beantwoord. Want draagvlak is volgens de gedeputeerde een absolute vereiste. “Als het echt noodzakelijk is om turbines of zonnenvelden te plaatsen, moet je het zo organiseren dat er niet een paar mensen heel snel

een grote auto verdienen en de buurt alleen de negatieve gevolgen ondervindt, zoals nu vaak het geval is.” En voorkomen moet worden dat op kosten van de gemeenschap de capaciteit van het energiedistributienetwerk wordt vergroot, terwijl de lusten voor de eigenaren van zonnepanelen en windmolens zijn.

In een provinciale nota over duurzame energie staat dat zonnepanelenvelden “elegante” en windturbines “zorgvuldig” in het landschap moeten worden ingepast. Wat wordt daarmee bedoeld?

“Ik weet niet precies wat met elegant wordt bedoeld, maar het is in elk geval niet een 2,5 meter hoog zonnenveld waar je als omwonende tegen aan kijkt. Want zo hoog zijn ze wel! Maak ze in overleg met de buurt wat lager of plaats er groen omheen. In zijn algemeenheid moet je rekening houden met verschillende landschappen. Wat past het beste in een coulisselandschap? Wat het beste in een zandlandschap? En laat het zo mogelijk overvloeien met het stedelijk gebied.”

Waar laten we in Overijssel 800 windturbines?

Maij trekt haar wenkbrauwen op. “Goede vraag. Je ziet op landelijk niveau dat deze discussie ook al tussen provincies wordt gevoerd. Flevoland vindt bijvoorbeeld al dat ze er genoeg hebben, Noord-Holland trapt op de rem. Als iedereen dat doet, lukt het zeker niet. Je kunt het wel doordrukken, maar volgens mij is het beter om naar nieuwe technieken én naar de daken te kijken. Het frustrerende is dat de huidige subsidieregeling de aanleg van zonnepanelen in velden meer stimuleert dan op daken.”

Stichting Twickel wil uit esthetisch oogpunt geen zonnepanelen op boerderijdaken toestaan. Daar kun je ook vraagtekens bij plaatsen....

“Die discussie wordt rond meer monumentale panden gevoerd. In Staphorst willen ze het bijvoorbeeld niet op rieten daken. Dat is een keuze. Maar tegelijk moet je wel met woningeigenaren zoeken naar andere mogelijkheden om te verduurzamen. In Twickel zie je bijvoorbeeld als alternatief laag geplaatste zonnepanelen op de grond. En melkveehouders kunnen bijvoorbeeld biogas produceren, zo zijn er lokaal tal van oplossingen te bedenken.”

Maij benadrukt tot slot om in deze discussie het totaalplaatje onder ogen te zien. “Het gaat om de duurzame energieopgave, niet om de aantallen molens of hectares zonnenvelden. En we hebben ook te maken met die andere opgaven, zoals 60.000 hectare nieuwe natuur. Als je alles bij elkaar optelt is Nederland te klein. Je moet als overheid daarom de regie pakken. Mijn oproep is om te kijken naar de lange termijn. Als je te snel iets neerzet, krijg je echt landschapspijn.”